

Rektor

Ulf Nyman
Utredare
Avdelningen för planering och ledningsstöd

Universitetskanslersämbetet

Yttrande över rapporten *Kvalitetssäkring av forskning (2018:2)*

Stockholms universitet har av Universitetskanslersämbetet inbjudits att inkomma med synpunkter på rapporten *Kvalitetssäkring av forskning (2018:2)*. Universitetet har följande att anföra.

Sammanfattningsvis kan sägas att Stockholms universitet med viss skepsis sett på det uppdrag UKÄ har fått av regeringen att jämte utbildning även kvalitetssäkra forskning, men att UKÄ under givna förutsättningar dock lämnar ett balanserat förslag. Stockholms universitet välkomnar betoningen av att det är lärosätenas kvalitetssäkring av forskning, och inte kvaliteten i forskningen i sig, som ska granskas. Det är även positivt att man i rapporten kan utläsa en medvetenhet om att lärosätena genom sina skilda inriktningar och skilda storlekar också har skilda förutsättningar och behov som behöver tas hänsyn till.

I det följande kommer de bedömningar som rapporten presenterar på sidorna 47 och framåt kommenteras separat. Respektive avsnitt inleds med rapportens bedömning som kursiverad text.

Lärosätenas kvalitetsansvar för forskning

Huvudansvaret för att forskningen håller hög kvalitet vilar på lärosätet och UKÄ:s uppgift är att, genom sina granskningar, säkerställa att lärosätet tar detta ansvar och främjar hög forskningskvalitet.

Stockholms universitet instämmer i att ansvaret för forskningens kvalitet är och bör vara lärosätenas. Det är då rimligt att lärosätena också kan visa på vilket sätt man tar detta ansvar. Samtidigt måste det betonas att det finns en rad externa kvalitetsgranskande system på plats inom forskningen – peer review av artiklar, granskning av forskningsansökningar, granskning av avhandlingar etc – på vilka lärosätenas egna kvalitetssäkringsåtgärder kan grundas.

Vi menar att ansvaret för och säkring av forskningskvalitet kan yttra sig på många likvärdiga sätt, utan att för den skull vara likformiga. UKÄ:s granskning kräver därför stor respekt för hur detta sker nationellt och internationellt genom externa system och hur lärosätena väljer att på olika sätt använda dessa i sin egen kvalitetssäkring. Stockholms universitet tror inte att heterogenitet på detta område är något problem; därför ställer vi oss också kritiska till ett nationellt utformat ramverk, till vilket vi återkommer senare.

Integreringen i kvalitetssäkringssystemet

Granskning av forskningens och utbildningens kvalitetssäkring bör ske inom ramarna för komponenten granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete.

Stockholms universitet delar bedömningen i detta avsnitt. Viktigt är att bedömningsgrunderna tar hänsyn till de olikheter som finns inom olika forskningsområden, jämte lärosätenas profilering och förutsättningar för forskning.

Det är också av stor vikt att tillåta separata kvalitetssystem för utbildning respektive forskning, och att granskningen av forskningens kvalitetssäkring sker genom separata självvärderingar och separata granskningsrapporter.

Ramverk

UKÄ ser positivt på framtagandet av ett nationellt ramverk för kvalitetssäkring av forskning.

Till skillnad från UKÄ ställer sig Stockholms universitet kritiskt till ett nationellt ramverk för kvalitetssäkring av forskning.

Parallellen till *European Standards and Guidelines* som finns på utbildningssidan och idén om att skapa en nationell motsvarighet på forskningssidan haltar på flera sätt. Det faktum att den förra är europeisk, inte nationell, behöver först och främst beaktas, och därmed det faktum att en europeisk motsvarighet på forskningssidan saknas – vilket Stockholms universitet menar är på goda grunder. För forskningen finns redan så starka kvalitetssäkringsmekanismer inbyggda genom kollegial granskning att behoven är långtifrån desamma.

På utbildningssidan kan ett sådant ramverk tänkas tjäna till att skapa enhetlighet och kvalitet, men på forskningssidan kan vi inte se att det på samma sätt finns möjlighet till eller behov av enhetlighet – dessutom finns här redan väletablerade mekanismer bortom lärosätenas egna system. Det är begripligt ur UKÄ:s perspektiv att enhetlighet skulle underlätta deras granskningsarbete, men om syftet ytterst är att främja forskningskvalitet på lärosätena med den nödvändiga möjligheten till diversifiering tror vi inte detta är rätt väg att gå.

Eftersom UKÄ betonar att lärosätena ansvarar för sin egen kvalitetssäkring, och samtidigt menar att lärosätenas sätt att utforma detta ansvar påverkas av t.ex. profilering och skilda förutsättningar, har vi svårt att se att ett nationellt ramverk är görligt utan att förlora väsentliga delar som man vill värna.

Jämställdhet

Jämställdhet är en viktig kvalitetsfråga som bör granskas inom ramarna för uppdraget att kvalitetssäkra forskning.

Som princip har Stockholms universitet inget att invända mot denna bedömning. Däremot kan det spela stor roll hur denna granskning sker, och på vilka grunder.

Av den anledningen är det svårt att ta ställning i sak när rapportens konklusion är att ”Separata bedömningsgrunder för hur forskningens jämställdhet främjas kommer att behöva utarbetas av UKÄ under nästa fas i metodutvecklingsarbetet.”

Stockholms universitet menar därför att det är viktigt att involvera lärosätena i utarbetandet av dessa bedömningsgrunder.

Student- och doktorandperspektiv

Ett student- och doktorandperspektiv bör inkluderas i granskningen av forskningens kvalitetssäkring.

Stockholms universitet anser att det är nödvändigt att det studentinflytande som bör vara en självklar del i dessa processer bör ske genom doktorander. Förekomsten av studenter som deltar i forskningsprojekt, och det faktum att utbildningen ska vara forskningsanknuten, är snarare frågor som ryms inom kvalitetsgranskning av utbildning. Att de är relevanta för utbildningskvalitet råder det inget tvivel om, men vi kan inte se att de på samma sätt är relevanta för forskningens kvalitet.

Även om forskarutbildningens kvalitet granskas separat kan vi dock se att det är relevant med ett doktorandperspektiv även i granskningen av forskningens kvalitetssäkring.

Arbetsliv och samverkan

Forskningens samverkan och forskningens nyttiggörande bör inkluderas i granskningen av forskningens kvalitetssäkring.

Att samverkan är och bör vara en naturlig del av såväl utbildning som forskning ser Stockholms universitet som en självklarhet. Däremot är det inte lika självklart att graden av och formerna för samverkan säger något om utbildningens eller forskningens kvalitetssäkringssystem. Att samverkan bör inkluderas i granskning av forskningens kvalitetssäkring kan därför ifrågasättas. Man bör i vilket fall som helst vara klar över förhållandet mellan samverkanskvalitet och forskningskvalitet när man utvecklar bedömningsgrunder på området.

Än mer problematiskt är relationen mellan forskningens nyttiggörande och forskningens kvalitet. Bli fokus på (omedelbart) nyttiggörande forskning alltför stort riskerar det att negativt påverka den fria grundforskningen, som är en av universitetsvärldens absolut viktigaste grunder att stå på och som också är viktig för det långsiktiga nyttiggörandet. Vill man inkludera nyttiggörande i kvalitetsgranskningen är det därför av yttersta vikt att ta hänsyn till de olikheter som finns mellan olika forskningsområdens syfte och mål.

Bedömningsunderlag

UKÄ:s granskningar av forskningens kvalitetssäkring bör bygga på såväl kvantitativa som kvalitativa underlag.

Stockholms universitet har inga principiella invändningar.

Dock är det svårt att ha synpunkter i sak på formuleringen ”Vilka kvantitativa uppgifter som bör användas i granskningarna avgörs av de bedömningsgrunder som utarbetas av UKÄ under nästa fas i metodutvecklingsarbetet.” Stockholms universitet menar därför att det är viktigt att involvera lärosätena i utarbetandet av dessa bedömningsgrunder.

Att låta självvärderingar och andra kvalitativa underlag fungera som centrala i bedömningarna ser vi också som positivt.

Bedömargrupper

Granskning av forskningens kvalitetssäkring bör göras av oberoende bedömargrupper bestående av sakkunniga från högskolesektorn samt representanter för studenter, doktorander och arbetsliv.

Stockholms universitet menar att sakkunniga från högskolesektorn och doktorander utgör naturliga delar i bedömargrupperna. I vilken mån studenter och arbetslivsföreträdare ska utgöra delar av dessa grupper bör avgöras utifrån de bedömningsgrunder som utvecklas, och den kompetens som därmed behövs.

Fördjupningsspår

En fördjupad granskning av forskningens kvalitetssäkring bör utgöra del av den granskning UKÄ genomför i syfte att säkerställa att lärosätenas kvalitetssäkringsarbete förmår fånga upp eventuella brister samt främjar hög kvalitet i forskning.

Stockholms universitet har inget att invända mot detta.

Resultat

Den granskning av forskningens kvalitet som sker vid lärosätet ska vara systematisk och leda till kvalitetshöjande åtgärder.

Stockholms universitet noterar återigen att en stor del av kvalitetsgranskningen av forskning sker genom peer review-processer utanför lärosätet, vilket betyder att det inte enbart är vad som sker vid lärosätet som är av betydelse för kvalitetssäkringen. Tolkningen av ordet ”systematisk” måste ta i beaktande externa delar av kvalitetssäkringen. I övrigt har Stockholms universitet inget att invända mot detta.

Sanktioner

Ett negativt utfall i UKÄ:s granskning av forskningens kvalitetssäkring kan leda till ett utökat antal utvärderingar på forskarutbildningsnivå.

Stockholms universitet motsätter sig starkt denna bedömning, såväl på ett principiellt plan som i det konkreta förslaget.

Vi anser att de föreslagna sanktionerna här är problematiska i och med att de avser utbildningssidan, inte forskningssidan. Det UKÄ måste eftersträva är att granskningarna i sig får sådan tyngd och acceptans att ett negativt utfall, med efterföljande uppföljning, i sig är sanktion nog.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand, och förvaltningschefen, universitetsdirektör Eino Örnfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Anna Riddarström, Avdelningen för planering och ledningsstöd (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Ulf Nyman